

Социјални услуги на локално ниво: Искуства од општините Прилеп и Долнени

Бриф за политиките бр. 34

Овој документ им препорачува на носителите на политики збогатување на палетата социјални услуги во општините Прилеп и Долнени, со отворање установи за (вон)институционална заштита на разни категории ранливи лица кои сега се препраќаат во институции низ земјава, како и подобрување на услугите што се нудат во постоечките Дневни центри во Прилеп, преку вработување дополнителен стручен кадар што на корисниците ќе им овозможи поиндивидуална работа, со цел максимален развој на вештините на овие лица.

Во однос на Домот за стари лица, препорачуваме до надлежното министерство да овозможи вработување барем општ лекар во домот, со што штитениците ќе добијат покомплетна услуга внатре во институцијата, што е особено важно имајќи ја предвид староста на штитениците.

Во однос на Општина Долнени, потребно е опремување и пуштање во употреба на подрачна канцеларија на ЦСР Прилеп веднаш, со цел жителите да се информираат и да ги користат расположливите услуги што ги нуди оваа институција.

Жителите на општините Прилеп и Долнени имаат на располагање голем број социјални услуги во делот на социјална превенција, вонинституционална и институционална заштита, согласно законската регулатива. Но, нејзиното спроведување на терен ги открива слабостите и просторот за подобрување на испораката и искористеноста на услугите. Жителите на општина Прилеп може во целост да ги добијат само услугите во делот на социјална превенција, преку Меѓуопштинскиот Центар за социјална работа Прилеп, но во делот на (вон)институционална заштита, достапни се социјални услуги само за три ранливи категории граѓани, и тоа: лица со посебни потреби, лица со церебрална парализа и стари лица. За жителите на општина Долнени, пак, горенаведените услуги не се достапни на нивната територија, па тие мора да ги користат на територија на општина Прилеп, што значи дополнителни трошоци за пат и време. Дополнително, жителите на општина Долнени се неинформирани за расположливите социјални услуги, поради тоа што ЦСР Прилеп нема физичка канцеларија во оваа општина. Дел од социјалните услуги се нудат од Општина Долнени и граѓански организации, во рамки на проекти помогнати од меѓународни институции, но ова не го решава недостигот од социјални услуги на долг рок, бидејќи тие се пружат само за времетраењето на проектот и потоа најчесто престануваат со работа.

Проблем

Обезбедувањето квалитетни социјални услуги на локално ниво е важна активност за ублажување на сиромаштијата, за поддршка на ранливите групи и за промовирање на самостојното и пристojно живеење на граѓаните. Пристапот до такви услуги е резултат на сложена интеракција помеѓу неколку актери со различни очекувања, обврски и права (државата, општината, корисниците, локалното граѓанство, бизнис заедницата), кои може да бидат попречени од разни проблеми како недостиг на ресурси и законодавна и имплементативна фрагментација. Двата вида фрагментација можат да бидат одлучувачки за пристапот до социјални услуги; законодавството е клучен

предуслов за обезбедување, но сепак не гарантира дека услугата всушност е обезбедена (целосно, ефикасно и ефективно) на локално ниво. Имплементативната фрагментација се однесува на авторитетот на локалните носители на политики кои создаваат организациски решенија што можат да го промовираат или ограничат пристапот на локалното население до социјалните услуги што им стојат на располагање.

Согласно Законот за социјална заштита, социјалните услуги се категоризирани во три групи и тоа: 1) социјална превенција, 2) вонинституционална заштита и 3) институционална заштита. Носители на социјалните услуги се Владата, преку Министерството за труд и

социјална политика и Општините, а за испорака на социјалните услуги на локално ниво, надлежни се јавни установи (центри за социјална работа, дневни центри за ранливи категории лица, установи за сместување стари лица, деца без родители, и сл.) и приватни установи (хуманитарни здруженија, граѓански организации, религиозни групи, и сл.). Клучно е, обезбедувањето социјални услуги да се базира на потребите и очекувањата на граѓанството, па затоа, локалните власти треба интензивно да соработуваат со своите сограѓани, во насока на обезбедување најквалитетни услуги за кои тие се одговорни. Дури и вклучувањето на засегнатите страни – корисниците во процесот на креирање на социјалните услуги е неопходно за обезбедување услуги што ќе имаат позитивно влијание врз целокупното живеење во локалните заедници.

Оттука, произлегуваат неколку клучни прашања кои се анализирани во ова истражување. Колку јавни установи што испорачуваат социјални услуги функционираат на територија на Општините Прилеп и Долнени, и дали со своето работење го промовираат или ограничуваат пристапот на локалните жители до социјалните услуги? Дали во овие општини постојат приватни установи и кои социјални услуги ги нудат? Дали жителите на Прилеп и Долнени се вклучени во процесот на креирање социјални услуги? Дали ги добиваат услугите што им стојат на располагање и колкаво е задоволството од нивната соработка со локалните центри?

Методологија

Истражувањето користи три методи:

1. Документациската анализа на постојните закони и националните програми за социјална заштита, со цел да се испита поставеноста на социјалната заштита и социјалните услуги што им стојат на располагање на граѓаните.
2. Интервјуа со претставници на јавни установи и граѓански здруженија од Прилеп и Долнени со цел стекнување увид во нивната улога и надлежности во испораката на социјални услуги.
3. Фокус групи со корисници на социјални услуги, за да се испита нивното задоволство од користењето на услугите.

Резултати

На територија на Општина Прилеп функционираат четири јавни установи што испорачуваат социјални услуги, и тоа:

Меѓуопштински Центар за социјална работа Прилеп се наоѓа во централното градско подрачје но нема пристапна рампа и лифт, што го ограничува движењето на инвалидните лица. Центарот е надлежен за општините Прилеп, Долнени и Кривогаштани, иако тој моментално располага со канцеларии за извршување на своите надлежности само во општина Прилеп. И од ЦСР Прилеп, и од општина Долнени потврдуваат дека при крај се подготовките за отворање на канцеларија на ЦСР Прилеп, што ќе биде сместена

во новата општинска зграда на општина Долнени. Во Центарот се вработени 40-тина лица, што е несоодветен број на вработени лица согласно Правилникот за работа на установи за социјална работа. Недостигот од човечки ресурси е причина поради која во центарот се создава метеж и потешкотии при обезбедување на социјалните услуги. Чекањето за обезбедување социјална услуга создава незадоволство кај корисниците кои се граѓани од ранлива категорија, кои може да бидат во афектна состојба или со потреба од интервентна помош.

Основна предвидена надлежност на ЦСР Прилеп се услугите на социјална превенција и вонинституционална заштита, а најголем број предмети се однесуваат на услугите за згрижување и посвојување дете. Во моментот, Центарот работи на реновација и адаптација на два државни станови кои треба да профункционираат како мали групни домови, услуга која сеуште не е достапна на териториите на кои делува ЦСР Прилеп. Од таму, истакнуваат дека соработуваат со бројни центри и установи низ земјава, каде ги препраќаат лицата кои имаат потреба од одредена социјална услуга, најчесто во делот на институционална заштита, заради недостиг на соодветни установи на територија на општина Прилеп. Но, посочуваат дека не секогаш, одредени корисници се сместени во соодветни институции според видот на ранливост, па покрај отворањето на двата мали групни дома постои потреба и од нови установи и центри како прифатилишта за деца од улица, за бездомници, шелтер центри за жртви од семејно насилство, и слично.

Дневен центар за лица со посебни потреби Суница нуди услуга за

дневен престој, активности за стекнување животни и работни вештини, социјални, културни и рекреативни активности, едукација и социјална поддршка на лица со попреченост. Во моментот, центарот го посетуваат 19 деца а вработени се само 4 лица, што според родителите на децата и вработените е главен недостаток на овој Центар. Со оглед на тоа што центарот го посетуваат деца со различен степен на попреченост, потребата за дополнителен стручен кадар што ќе нуди индивидуална работа, е од особено значење. Дневниот центар Суница има возрастна граница за сместување од 26 години. Моментално, се згрижуваат и лица над 26 години поради немање друга институција, но родителите стравуваат дека нивните деца може да го загубат своето место доколку сместување побараат помлади лица.

Дневен центар за лица со церебрална парализа е отворен во 2018 година како резултат на меѓусебна соработка помеѓу општина Прилеп и Центарот за социјална работа Прилеп. Ова е втор ваков центар во земјава, што нуди едукација и социјализација на лицата од оваа ранлива категорија и работа со стручни кадри и негувателки со цел рамноправно вклучување на овие лица во општеството. Со оглед на тоа што овој Центар е релативно нов, неговиот капацитет од 25 лица не е целосно пополнет во моментот, па затоа, од Центарот за социјална работа Прилеп најавуваат активности за зголемување на свеста на родителите на лица со церебрална парализа за придобивките од користење на услугите што ги нуди овој Центар.

Дом за стари лица Киро Крстески Платник нуди сместување, исхрана, помош и нега, културно-забавни, работно-рекреативни активности, како и услуги на социјална

работа во зависност од потребите на корисниците. Генерално, штитениците на домот се задоволни од услугите што ги добиваат, а како единствен недостаток е посочено што во Домот нема вработено општ лекар ниту специјалист/и.

На територија на Општина Долнени нема ниту една јавна установа што нуди социјални услуги на локалното население, кое пак, може да ги користи услугите што се нудат во горенаведените институции, но според истражувањето, ниту еден жител на оваа општина не ги посетува Дневните Центри ниту е сместен во Домот за стари лица. За да го компензира недостигот на јавни установи, Општина Долнени во соработка со граѓански организации од Прилеп, помогнати од меѓународни институции, спороведуваат проекти во чии рамки нудат социјални услуги на ранлива категорија граѓани, како: домашна нега на лица со посебни потреби, правна и психилошка помош на жртви на семејно насилство, а отворени се и седум Дневни центри за сместување деца во претшколска возраст, активност што го компензира недостатокот на детска градинка во оваа општина во која живеат повеќе од 14.000 лица.

На територија на анализираните општини, социјални услуги нудат и бројни граѓански организации, но нивните услуги најчесто се сведуваат на едукативно-советувалишна работа, а активностите и услугите што ги нудат завршуваат на крајот на проектот во чии рамки се предвидени.

Препораки

Од оваа анализа, произлегуваат неколку клучни препораки за носителите на политики, и тоа:

- Опременување и пуштање во употреба на подрачна канцеларија на ЦСР Прилеп во општина Долнени веднаш, со цел жителите да се информираат и да ги користат расположливите услуги што ги нуди оваа институција.
- Отворање прифатилишта и дневни центри за други ранливи категории лица, како бездомници, деца во социјален ризик, жртви на семејно насилство, корисници на недозволен супстанци, и слично, кои сега се препраќаат во институции низ земјата.
- Вработување дополнителен кадар во ЦСР Прилеп, до ниво од 52 вработени лица кои според Правилникот за стандарди за работа на центрите за социјална работа, е неопходен број вработени за функционирање на центарот, со цел надминување на проблемот со долготото чекање на корисниците на неговите услуги и оттука подобрување на задоволството на корисниците на услугите.
- Вклучување на општините во проектно-основаните центри (центри за сместување

деца во претшколска возраст, центар за жртви од тортура, и слично), преку финансиска и/или материјална помош уште од самиот почеток на проектот, со цел одржливост на овие центри на долг рок, односно и по завршување на проектното финансирање.

- Вработување дополнителен стручен кадар во Дневен центар Суница, што на корисниците ќе им овозможи поиндивидуална работа, со цел максимален развој на вештините на овие лица.
- Отворање Дневен центар за лица со посебни потреби постари од 26 години, со цел лицата што сега го посетуваат Дневниот центар Суница, да има каде да продолжат по достигнување на старосната граница.
- Поагресивна јавна кампања за промоција на Дневниот центар за деца со церебрална парализа, со цел информирање на родителите на овие деца за придобивките од неговото посетување.
- Вработување барем општ лекар во Домот за стари лица, со што штитениците ќе добијат покомплетна услуга внатре во институцијата, што е особено важно имајќи ја предвид староста на штитениците.

Finance Think е Институт за економски истражувања и политики.

Нашата Визија

Да поттикнеме економско размислување за подобра благосостојба утре.

Нашата Мисија

Да го подобриме влијанието на економските и социјалните трендови и политики врз граѓаните во Македонија и регионот на Западниот Балкан, преку економски истражувања, застапување базирано на докази и водено од податоци, и поттикнување критичка дебата за економските процеси.

Истражувањето на Finance Think им помага на носителите на политиките, застапниците на политиките, креаторите на мислење, економските новинари и јавноста да ги разберат прашањата кои влијаат врз обичните граѓани.

Ул. Фредерик Шопен 1/2,
1000 Скопје
+389 2 6156 168,
www.financethink.mk,
info@financethink.mk

Проектот е финансиран од
Европска Унија

